

MEDGYESI PÁL
ERDÉLY ROMLÁSÁNAK OKAIRÓL

Az apostol értelmes mondása: örüljete az örülőkkel, sirjatok a sirókkal, terhes és fontos. Ez is az élő, érzékenyes tagoknak amaz titkos testben igaz próbájok. Két egymással ellenkező indulatok ezek, egyik a másikat kiűzi, egy portán egyszersmind nem lehetnek. Salamon is ilyen gnomát ad ugyanerről ki a praedicatorkönyvben: Ideje vagyon a sirásnak, ideje vagyon a nevetésnek, azaz külön külön vagyon ideje mindeniknek. Most az igaz itéletű isten a siralomnak idejét virasztotta reánk. Mellyben több keserves, megbecsülhetetlen romlásink között szerelmes édes maroknyi nemzetünknek legnagyobb része, sőt virága, dicsősége, idegen földön álnokól megrekesztetvén, részszerént levágattatott fegyvernek élivel, részszerént rabságra esvén, mind e napig a rut csunya pogány tatárságnak kegyetlen igája alatt nyeg, keservesen sohajt. Szabadulnak-e valaha ki annyi sok ezerek, azt csak a mindentudó s mindenható nagy isten tudja s teheti. Melly szenvedhetetlen rút dolog volna, ha mi itthon nem siránk, nem nyegnénk az apostol intése szerént. Megemlékezvén mind a közönséges sorsul, hogy ha ma őrajtok, holnap mirajtunk, minthogy mi testünk, csontunk, mi szerelmes atyánkíiai nem csak a közönséges hitben, hanem vérség szerént is azok; és végezetre hogy a seregeknek ura istene ez nagy romlás által minket hív sirásra, jajgatásra, magunknak megkopaszítására és gyászra.

Csak pusztá táborozó állapotában az Israelnek halljátok mit felel vala amaz kegyes Urias Dávidnak, mikor őtet (tudta mi okból) nyugvásra s gyönyörüségekre intené s készítené maga házánál: Az isten ládája, az Izrael és Juda nemzetsége a táborban vagyon, annak felette az én uram Joab és az én uramnak szolgálai mezőben vagynak s én menyek be az én házamba hogy egyem és igyam és feleségemmel háljak: úgy éljen a te lelked és az én Telkem, hogy nem mivelem azt. Men-

tül inkább nekünk, kiknek sokkal gonoszból vagydon dolgunk, nem táborba már többé s mezőn, hanem az ellenség földében osztott el szélllyel; sohajtoz a keserves rabság alatt a mi édes Izraelünk, magunk is szintén aveszedelem nek torkában levén esztendőleg. O nagy istenért, adjuk mentül hamarébb igaz lelki töredelmességre magunkat, térjünk meg (azt parancsolja a Jehova uristen) teljes szívünk szerént, böjtöléssel, sirással és kesergéssel; szakgassuk meg szívünket, ne ruhánkat; ki tudja, talám hozzánk tér az uristen és megbánja szándékát. E szükséges szent dologra való felindításunkért vöttem ez ígétet fel: mellyeket megmagyarázván, három tanuságot hoztam ki. Az elsőt el is végeztem; a másodikhoz is hozzá fogtam vala, melly ez volt: azt a keserves nagy jajt, hogy a népek valóságos igaz örömöknek és minden becsületeknek fundamentoma elfordulván, megszünik minden örömök s csufságra és gyalázatra kelnek, a bün hozza; mellyet is megerősítvén, hasznát is, melly a harmadik tanuság lön, jelengetni kezdök, tudni illik: hogy mivel az ilyen jajos állapotokban, az igaz hivek nem annyira a kemény csapásokon török, faggatják lelkeket, mint azon, hogy vétkeztenek; azért ha igaz kegyes embereknek tartjuk magunkat, ne azt tartsuk keserves bánatink, törődésinknek fő s első okának, hogy illy nagy rettenetes romlásba estünk s vagyunk, hanem a gonosznak kútfejére emeljük lelkünket, melly a bün, s azt sirassuk. Melly intés alkalmatosságot ada nekünk s felindíta bennünket, hogy tudakoznánk azok felől a kiváltképen való bünök felől, mellyek az országokra romlást szoktanak hozni. Mellyeket feltalálván, térnénk a magunk lelkünkre s keresnök fel, ha nincs-e azokba részünk; ha vétkeseknek találnök magunkat, tanulnök meg mint kellene dolgunkat orvosolnunk, ne vesznénk mind egy lábíg. Ezekről leszen azért mostan, isten kegyelme velünk levén, a mi elmékedésünk. Hogy el ne tévelyedjünk, eszünk ne vesszen, és a dolognak valóságáról annál bizonyosbak legyünk, tekintsünk egynehány közönséges romlásoknak historiájiba, a sz. írásba; azokba jól fel nyomozhatjuk a féle vétkeket, mellyek miatt ha akkor királyokat vetett le s országokat vesztett isten, bizonyára ma is, ha hol azok eláradnak, nem várhatni egyebet. Az Izrael országa romlásának historiája meg vagydon 2. Reg. 17. a Judáé a részszerént való 2. Reg. 21., a teljes és egész 2. Reg. 25 és Chron. 36. a v. 11. ad 22. Ezekbül szedjük ki a vétkeket.

1. Első vétkeknek ez historiákban találjuk a bünre teljeséggel való magaráadást. Ezt jegyzi meg a sz. lélek az Izrael-

ben 2. Reg. 17. v. 17. És általvivék, ugymond, az ő fiaikat és leányikat a tűzön, és varázsianak, és magokat teljességgel arra adák, hogy gonoszul cselekednének a Jehova előtt, hogy őtet haragra indítanák. Nem csak pusztá bünbe esést teszen ez, hanem a mindenféle szörnyű bünöknek, istentelenségeknek mind feltalálásában, s mind azoknak a legfelsőbb mértékre felvitelében kézzel lábbal való teljes igyekezést s nagy serény törekedést, mint e nemzetségek s ezeknek királyi és főfő népei felől lajstromba vétetik, mind e részben s mind a Manasses historiájában 2. Reg. 21. Ugyan üzték egymást a nagyobb bünöknek kigondolásában, s mellyik forgolódhatik legserényebben azokban? mellyet Jeremias is közönségesen felőlök fontos szókkal jegyzett meg: És felvetik mint egy kézivet az ő hazug nyelveket, és nem erősítik meg magokat e földön az igazságban, hanem egyik gonoszságbul a másikba mennek, és engem nem ismernek – azt mondja a Jehova. Ezt a gonoszságot hija sz. Pál, bünre figyelmezésnek a testnek kivánságiban és a tagoknak hamisság fegyvereől állatásának a bünnek. Melly minemű rettenetes nagy gonoszság legyen isten előtt, értsük meg már Jeremiasnak 9. részébül v. 14. stb. Holott tulajdon ezt a bünt hányatja isten a propheta által a zsidóknak szemekre: És monda a Jehova: mert elhagyták az én törvényemet, mellyet eleikbe adtam, nem hallgattak az én szómrá és a szerént nem jártanak; hanem jártanak az ő sziveknek gondolatja után (ez az a véték) és a bálványok után, mellyre tanította őket az ő atyjok: annakokáért azt mondja a seregeknek ura, az Jzraelnek istene: ime én e népnek enni adok, tudni illik, keserü ürmöt, és innia adok mérges vizet, és eloszlatom őket az ismeretlen nemzetségek között, kiket sem ők, sem az ő atyjok nem ismertenek; és őutánok fegyvert bocsátok, miglen megemésztem őket.

2. Második véték az olyan bünre való adás is, mellyet a boldog eleink kiirtottanak volt a nép közül, ezt is felette emlékezetesen említi a sz. lélek Manasseban: megépíté ugymond a magasságokat, mellyeket elrontott vala Ezekiás az ő atyja és oltárokát emele a Baalnak stb.

Ez bünnek is rettenetes nagyságát megérthetni, mind az istennek itt feljegyzett nagy haragjából és büntetésébül, s mind abbul hogy felette keményen tiltattatik egynehány helyen a sz. írásban a régi határoknak, mellyeket az atyák vetettenek, kimozdítása. A példabeszédkönyvben ilyen tilalmat olvasunk: Ne bontsd el a régi határt, mellyet csináltak a te eleid. Mely-

lyet ne érts csak a határkövekrül, hanem egyéb minden lelki dolgokrul is, mellyet mások, az előttünk valók, sz. irás szerint hoztanak be, állatának fel. Nagy iszonyu átok mondatik fejére az ellenbe vétkezőnek, Moyses V. könyvében: Átkozott valaki az ő felebarátjának határát elfordítja, és mondja mind az egész sokaság amen. Közeljár az a sz. lélek ellen való bünhöz; tudjuk is az evangéliumból, hogy az egyszer kivetett, kiüzött ördög, ha viszont visszaigyekeztén az beeresztetik, sokkal dühösben tér meg, még pedig más hét magamellé vött, magánál ártalmasbakkal együtt. A kegyes előttünk levők ellen is felette nagy véték esik e cselekedetben, kiknek emlékezetek s jó hírek nevek eloltatik. Onant szörnyű halállal ölé meg isten, hogy a mint a törvényben kiadta vala, nem akara irigységbül magot az ő bátyjának támasztani s az által nevet és emlékezetet hagyni annak, irigyelvén azt neki. Mentül keservesb itilő-büntetésre itilendők azok, kik a már azelőtt ingyen sem ötölök támasztatottat eloltják s elvesztik!

3. Harmadik véték, isten megbecsülhetetlen nagy és sok jótéteményinek vétele után adni magát ekképen a büntetésre. Innen vagyon, hogy az uristen egyéb helyeken is, de kiváltképen a feljegyzett részekben, az Izrael s Juda romlásának okait, a nagy szarvas gonoszságokat akarván feljegyezni, az ő hatalmas nagy jótéteményivel veti azokat öszve: Mikor vétkeztenek volna az Izrael fiai az ő Jehovaistenek ellen, így vagyon a tudománytétel 2. Reg. 17. ki őket kihozta vala Aegyiptus földéből, hogy Pharaonak az aegyiptusi királynak hatalma alatt ne lennének, és ők idegen isteneket tiszteltek stb. A 2-ik részében is: És gonoszul cselekedék Manasse az urnak szemei előtt a pogányoknak utálatosságok szerint, kiket a Jehova kiüzött vala az Izrael fiai előtt. Tekintsd meg ujjan itt a 4. 7. 8. verseket is, mellyekkel mintegy ujjon ujjal mutogatja a sz. lélek, hogy ez nagy hálaadatlanóság ingerlette egyik fel ő sz. felségét, hogy őket rabságra adná. Három dolgok igen szokásosan következnek egymásután, s sokszor erős vas lánczokkal vannak összekötötte, ugymint: nagy jótétemények, nagy hálaadatlanóságok, nagy büntetések. Ugyanis iszonyatos véték ő sz. felsége előtt a hálaadatlanóság! Azt mondja Salamon hogy: a ki jóért gonoszszal fizet, nem távozik el a gonosz annak házától. Ez vesztette Manasse királyt, a Judát és Izraelt, mint a feljegyzett részekben a historiában nyilván vagyon.

4. Negyedik véték: a bün eszközeinek kigondolása, felállítás, és a másoktól, ámbár rosszabbaktól találtattaknak is

bevétele, ezt cselekedte Manasse: Oltárokat emele a Baálnak, és berkeket is ültete, a mint Achab az Izraelnek királya cselekedett vala. Általvivé (azaz megégeté) az ő fiait is a tűzön a moloch-bálványnak tiszteletére, és szemfényvesztésekkel, madárszóbul való jövendölésekkel éle, s mind nézőt s mind varázslókat szerze. Ezen ok forgattatik az Izrael romlása dolgában is: És jártanak a pogányoknak szerzésiben, kiket kiűzött vala az Izrael fiai elől Jehova, és az Izrael királynak cselekedetek szerént. És titkon cselekedtek az Izrael fiai hamis dolgokat az ő Jehova istenek előtt, és építettek magoknak magosságbeli oltárokat minden városokban, minden várakban, mind kerített városokban stb. Minemü rettenetes nagy bűn legyen ez, megtetszik mind a Judán és Izraelen e miatt esett rettenetes büntetésekbül, a mint az elővett historiákban vagon, s mind egyébűn. Nyilva Acháb királynak gyalázatja áll fen, mint valami oszlop, ama damascusi oltár, melyet az assíriai király eleibe mentekor ott látván, megkedvelle, és annak formáját minden módjával Urias papnak küldé s az isten templumában felépítetté s rajta is áldozék osztán; láss többet errül majd az első Jeroboamnak példájában. Micsoda az egyéb, hanem a vak eleibe botránkozásvetés; mellyért mindennel átkot mondat isten.

5-dik vétek: az előljáróknak mindennyi szörnyű bűnökben előljárások.

6-dik: a népnek azokhoz édesítettése, bele vonyása és szabados megegyezése abban. Ez mindkettőt előven nézhetni a Manasses idején lett országos romlásnak okai között a historiában: Megépíté a magosságokat ... építé oltárokat is az egész mennyei seregek az urnak házában, ... általvivé az ő fiait is a tűzön, szemfényvesztésekkel élt, nézőt és mindenféle varázslót hozott be ... Felemelé annak felette a berkeknek bálványait ... tévelységbe ejté őket Manasse stb. Vétekbe ejté Judát, gonoszt cselekedvén a Jehovának szemei előtt. Ezen jegyeztetik meg az Izraelben is utolsó romlásának historiájában, a hol ott emlékezetes igen a gonosz nép felől, a mint az isten lelke örök gyalázatokra feliratott v. 9. hogy tudni illik annyira édesedtenek, lázadtanak volt lator királyiknak rút bűnöknek, hogy titkon is ugyan rohantanak arra. És titkon cselekedtek ugymond az Izrael fiai hamis dolgokat az ő Jehova istenek előtt és építtenek magoknak magosságbeli oltárokat minden városokban, mind várakban, mind kerített városokban. Qualis rex, talis grex: minemük voltak a királyok,

ollyan a nép. Ez bokros nagy vétkekre és istennek azok ellen szörnyű haragjára, valóban fontos példákat szolgáltat nekünk amaz első Jeroboám önnönmagában az 1. Kir. könyv. Elszakad Izrael Salamon szeme hunyása után mindjárt a Dávid házából és Judátul, királyt emelnek magoknak, ugymint ezt a Jeroboámot; minthogy pedig az isteni közönséges tiszteletnek helye Jerusalemben volt, oda kell vala esztendőnként járni egész Izraelnek. Melly alkalmatossággal félvén a Jeroboám, hogy a tiz nemzetség viszont vissza ne állana a Dávid házához, ilyen nagy ravaszságot gondola ki: csináltata két arany bornyuképet, és monda a népnek: elég hogy ez ideiglen Jerusálemben jártatok; imhol vagynak a te istened oh Izrael, kik tégedet kihoztanak az Aegyiptusnak földibül. És egyikét helyeztette Bethelbe, a másikat pedig Dánba. O melly nagy eszköze s alkalmatossága lőn aztán ez az Izrael bűnének s veszedelmének. Ez vesztette mind a következő királyokat, a mint lajstromba vétettetik az ide alá való részekben. Lásd meg Nádabon kezdvén, mellyet itt ez 12ik caputban is felette emlékezetesen jegyzett fel az istennek lelke: És lőn e dolog nagy bűnnek oka, hogy tudnia illik, a nép menne a bálvány eleibe mind Dán városáig. Ismét: Ez a dolog ada okot a Jeroboám házában büntetésire, hogy kigyomlálatnék és eltöröltetnék e földnek színérül. Azt is pedig igen meg kell jegyeznünk, hogy e lator király mind őmaga járt elől az iszonyatos dolgoknak cselekedetiben s gyakorlásiban. Minekutána a nagy bűnnek eszközeit felépíté, fel is állatá, úgy mint az arany bornyukat, templomot, papokat csak a község, nem a Levi fiai közül, és továbbá innepet maga áldozott az oltárokon. Mellyet hogy nem csak tropice, bizonyos módon, mintha csak egyebek által, hanem tulajdonképen is kelljen érteni, a 4ik vers nyilván adja elénkbe, holott világosan kifejezve vagyon, hogy mikor a Judából érkezett propheta fenyegetőznék, az oltártól (ott áldozván tudni illik) nyújtotta ki kezét az ellen s onnan parancsolja vala megfogatni őtet. És noha mindjárt akkor szörnyű csudákat tőn akkor isten ellene, ugymint, az oltára – valamint a propheta jövendölé – meghasada, keze, mellyet a propheta ellen felemele elszarada hirtelen, s megént a propheta könyörgésére azon órában meggyógyula. A propheta, hogy a vén propheta csalogatására ahoz isten tilalma ellen betére enni, az asztal felett az istentül keményen megdorgáltaték, fenyegetteték, és ugyanakkor útában az oroszántól megöleték, valamint isten megmondotta neki De mind ezekre is nem hogy eszébe vette volna magát Jero-

boám: még több s újabb papokat rendele; így jegyeztette ezt fel az Ur. Ezek noha mind meglettek vala, mindazáltal nem tére meg Jeroboám az ő gonosz utáról, hanem ismét papokat rendelt a nép közül a templumokba, és a ki nekik tetszék, azt választja vala, hogy lenne magos helyeken való kápolnának papja. Minemü véggépen való általkodság volt ez a bűnben. A magát könnyen megcsalni engedő s elkétségített nép is osztán önkéjen egyetértett istentelen királyával s gyönyörűséggel gyakorlotta magát a szörnyű vétkekben; fel vagyon ez is nyilván jegyezve: berkeket csinált az Izrael magának, az urat haragra indítván.

Halljuk már az istennek rettenetes haragját s büntetését mind király, mind nép ellen. A király ellen: Menj el, mondd meg a Jeroboámnak, ezt mondja az Izraelnek Jehova istene, mivelhogy én téged az én népem közül felmagasztaltalak stb. te pedig nem voltál olyan, mint az én szolgám Dávid stb. hanem gonoszúl cselekedtél mindazokkal, a kik teelőtted voltak stb. annakokáért én veszedelmet hozok Jeroboám házára, és kiirtom Jeroboámot mind a falra hudozóig ... és kihányom, kisprem Jeroboámnak házát, miképen a ganéjt ki szokták hányni stb. A nép ellen: Megveri a Jehova Izraelt akképen, a mint a nád a vízben ide s tova hányattatik, és elszakasztja Izraelt errül a jó földrül és elosztatja őket, mivelhogy berkeket csináltak magoknak stb. És kézbe adja Izraelt a Jeroboám bűnéért, ki ő maga is vétkezett, az Izraelt is bűnbe ejtette. Melly nagy istentelenség azután is az Izrael s Juda királyinak historiáiban ottan ottan előforog, a nagy romlás historiájában is. 2. Reg. 17. 21. 22. 23. a miatta való veszedelemmel együtt v. 23. Elvette az ur szemei elől az Izraelt a mint szólott vala, mind az ő szolgálainak a prophetáknak általok, és elvitették fogva Izrael az ő földébül Assiriába mind ez mai napig Manasses és Juda részkrül; oh melly nagy volt a harag ezenféle bűnökért, mint Jeremiás egy summában kimondja: Bujdosóvá teszem őket e földnek minden országiba a Manassesért, Ezékiásnak, Juda királyának fiáért (azaz az ő vétkébe való megegyezésért) mellyeket Jerusálemben cselekedett.

7-dik véték: a nyomorgatás és mindenféle erőszak s törvéntelenség. Ez bűnök az ő legnagyobb mértékekben világosan említetik 2. Reg. 21. v. 16. Nagy sok ártatlan vért is onta ki az Manasse, ugyannyira hogy Jerusalem mindenfelől megtel-nék véle. Kétségkívül amaz igazmondó jó embereknek (kiket mindenek felett böcsülni és szeretni parancsoltának odafen

a királyok a példabeszédekben) mind tanácsok és propheták közül romlott volt be fejek az igazmondásért. Esaias prophetát, a mint sokan hiszik, ez király fűrészeltette tetétül fogva talpig ketté; ki is nagy felindító beszéddel tett panaszt s dorgálta ez és több királyoknak (mivel akkortáiban prophetált), fejedelmeknek és az egész népnek rút nagy gonoszságokat: Rakvák, ugymond, a ti kezeitek vérrel; paráznává lőn a hü város, az itellel teljes város gyilkosokkal rakodott meg, kinek ezüstje salyakos, bora zagyvállott; fejedelmi elhajlottak, orvosok társai; mindnyájan ajándékszeretők, fizetésre, adományra nézők; az árvának igazat nem itilők, szegény özvegynek pörít eleikbe nem bocsátók, elől nem vevők.

Amos, ki ő is azelőtt csak kevéssel élt, hogy megtudjuk, hogy nem most Manasse idejében kezdte volt az a gonosz nép ez istentelenségeket, ilyen keserves tudományt teszen ellenek: Pénzen adták el az igazat, a szükölködő szegényt egy öltő-sarun; sietnek e földön a szegényeknek fejére, a nyomorultaknak igazságokat elfordítják. De mellyek a szegényeket és e földnek szükölködőit benyelték vala stb. Ez bűnnek is s az ellen az istennek haragjának nagy voltát, a ki akarja érteni, megláthatja ezen prophetánál ugyan a 2. részben azt mondotta az erőszakosok felől az ur: hogy hozzájuk nem fordul, hanem megnyomja az ő helyeket, miképen a vasas szekér nyomja a teljes kévét vagy (Fremellius fordítása szerént) miképen nyom a kévékkel megterhelhetett szekér. Alább cap. 8. így fenyegetődzik: Megesküdt a Jehova a Jákobnak dicsőségére, bátor soha ha elfeledkezem ezeknek nagy gonoszságokról stb. Esaias is így jövendölt ellenek: Országok pusztaságra jut, várositok felégettetnek tüzzel; a Sion leánya ugy marad mint a megszedett szőlőben a kunyhó, és kicsinybe hogy ugy is nem jár mint Sodoma Gomora. Jeremiás, minthogy már akkor teljes mértékre nevedett vala a gonoszság, ennél is keményeb szóval szoll: Azt mondja a seregnek ura istene, vágjatok fákat, és Jerusalem környül csináljatok töltéseket; ez a meglátogatásnak városa, mellyben egyéb nincsen nyomorgatásnál, mint a forrásban elbuzgó viz ugy ki forja az ő gonoszságát; bosszúságtétel és nyomorgatás hallatik benne, szüntelenen előttem betegség és veresség vagyon. Azért az urnak haragjával teljes vagyok, elfáradtam magamat tartoztatván: kiöntöm azért azt a kicsiny gyermekekre az utczákon és egyetemben az ifjaknak gyülekezetekre; sőt még a férfiu is az ő feleségével és a vén megteperedett emberrel egyetemben fogságba esnek stb.

8-dik vétek: az istennek sz. igéjének és minden egyéb dajkálkodásoknak rút, vakmerő megvetése, semmire tartása. Azt iratta meg isten 2. Reg, 17. Izrael és Juda felől: hogy bizonságot tétetett ő sz. felsége mindkettő ellen, a prophéták és látók által ezt mondván: Térjetek meg a ti gonosz útatokbul stb. És ők nem engedének, hanem megkeményíték az ő nyakokat az ő atyjoknak keménségek szerént stb. Melly rettenetes magok megkötését még jó idején elkezdették volt. Esaias keservesen panaszolkodott: Kicsoda hiszen, ugymond, a mi praedicállásunknak, és az urnak karja kinek jelent meg? bedugták volt fülöket, hogy ne halljanak, szemeket behunyták hogy ne lássanak, szivek meg keveredett hogy ne értsenek s meg ne térjenek és valamint meg ne gyógyuljanak. Alább szállván, ugymint Jeremiás idétt, annyira bele verekedtenek aztán a rút pártolkodásba, hogy ez prophéta ugyan pártolkodással láttatott istennek szólni, midőn hozzájok küldvén, eszébe vötte volna, melly haszontalan minden epessége környülettek, ő környülettek. Kinek szoljak, ugymond, kit kinszeritsek; ime környülméletlen az ő fülök és nem hallhatnak; ime az urnak szava nálok gyalázatban vagyon, nem gyönyörködnek abban. Melly nagy gonoszságokat azzal is tetézik, hogy nem hogy engedtek volna valamiben ő sz. felségének, de inkább rátámadtak az ő igazmondó s öneki lelki hasznokat kereső hűséges követire; megcsufolták, meggunyolták őket a jóért, meggyalázták, pártütő, zűrzavar-, háboruságindító neveket költöttek, eget, földet rájok támasztottak, megcsapdosták, megcsapták, tömlöczözték őket az igazmondásért, és végtére kegyetlenül meg is ölték. Mint mindezeket avagy csak amaz sok bú-látott Jeremiásnak nyomorult sorsa, állapotja is eléggé megmutatja. Szemekre vetette ezt el hosszú idő jártában is sz. István nekik, kemény nyaknak és környülméletlen szívőnek s fülőnek: ti mindenkor a sz. lélek ellen igyekeztetek, mint a ti atyáitok, ti azonképen. A prophéták közöl mellyiket nem kergették a ti atyáitok? Megölték azokat, a kik hirdették amaz igaznak eljövételit, kinek ti most árulói s gyilkosi voltatok. Ugyannyira bele is zabálotdanak volt ők aztán e szörnyü kegyetlenségekbe, hogy ugyan nem is volt már lehetséges, hogy propheta Jerusálemen kívül veszett volna el, mint idvezitőnk mondá. Értsük magától is üdvözitőnkül e szörnyü dolgot s ezért istennek rettenetes haragját. Igy szállítja meg maradékokat sz. Mathénál: Mérges kigyóknak fajzati! mi módon távoztathatjátok el a Gehennának büntetését? Annakokáért ime én bocsátok ti-

hozzátok prophetákat és bölceket és írástudókat; és azok közül némelyeket megostoroztak a ti zsinagógatokban, és kergé-
titek egyik városbul a másíkba. Hogy szálljon reátok minden igaz vér, melly kiontatott e földön az igaz Abel vérétől fogva, mind a Zachariásnak, Barachiás fiának véreig, kit megölettök a templum és az oltár közt. Bizony mondom tinektek, hogy mindezek reája következnek ez nemzetségre. Melly sententiát fellebb is behoz s így mond ki: Mondom nektek, elvétetik titóletek az istennek országa és adatik a pogány népnek, hogy annak gyümölcset teremtsen.

9-dik vétek: a maga rút elhívés, felfuvalkodás. Mindezekben. Ez szörnyü bün is derék teljességben megtaláltatott ez népben, azt jelenti az istennek lelke 2. Reg. 17. hogy mikor isten a sűrőven hozzá bocsátott szolgálái által intette, kérette, nem hogy fogadták volna, de annál inkább nekikeményedének; melly isten ellen való nagy rút felfuvalkodottságból, magokfelemelésébül lött. Halljátok meg, így inti vala őket Jeremiás, és vegyétek fületekbe: ne fúvalkodjatok fel, mert a Jehova szól; mintha mondaná: mert a Jehova szavát meg nem hallani, nagy felfuvalkodás ő ellene és neki semmiretartása. Anynyira bele is verekedtenek volt ők ez gonoszságba, hogy ugyan természetté vált volt őbennek, mellyet a nagy romlásban is, a mikor már minden keserves fenyegetődzések fejekre töltenek, nem hagyhattanak. Hallható csak az allyas, sepredék-nép is, mellyet Nabugodonozor Judeában meghagya, minemü nagy nyegédséggel felel az igazmondó prophetának, midőn őket isten izenetivel, szavával intené: A szót, mellyel szóltál minekünk az urnak nevében, nem akarjuk tőled hallani, hanem azt cselekedjük, ha mi kiszármazott a mi szánkából, hogy áldozatot tegyünk az égen levő állatoknak stb. Értsük meg már ez véteknak is nagy és rettenetes voltát s az isten szörnyü haragját az ellen. Kicsiny, úgy tetszik első tekintettel, a mit Péter és Salamon mondanak: Isten a kevélyeknek ellenek áll. Ismét: Kevélység jár a romlás előtt és az eset előtt felfuvalkodik a lélek; a honnan vagyon a magyar példabeszéd (hidd el magad', ha szégyent akarsz vallani) maga. Valamennyi gonoszt e világon nevezhetsz, mind ide foglaltatik. Rettenetes az istennek a maga szava, talán megállhatsz azon: Meglássátok, hogy ne legyen tiközöttetek férfiu avagy asszonyállat, a ki mikor halandja ez átoknak ígéit, magát mindazáltal bolondítsa az ő szívében, ezt mondván: békességem lesz nekem, haszintén az én szívemnek gondolatjában járandok is. Nem akar Jehova

kedvezni az ilyen embernek, mert akkor a Jehovának az ő busulása s haragja felgerjed az olyan ember ellen, és száll arra minden átok, melly megirattatott e könyvben: és eltörli a Jehova annak nevét az ég alól.

Ezek a kilencz vétkek az országok, népek, városok stb. romlásinak, a mint az isten lelke által az ő igéjében elénkbe adá, derék igaz okai. S hogyne érdemlené is akármelly nemzetiség ez rettenetes nagy szarvas bünökért a veszedelmet. Mellynek e gonoszságokra kétségnélkül való elkövetkezését, csalhatatlan jegyek is szokták előlvenni, mellyek mint megannyi czégek vagy veres zászlók, ekképen tétettetnek ki a közön-séges megintésért:

1. jegy, a testi bátorságban felettebb való bemerülés. Mellyre egyre inkább nem konokszik az bünös ember, mint hogy isten nem mindjárt büntet, mint megláthatni Péter 2. levelében: Az utolsó időben támadnak csufolók, kik az ő kívánságok szerént járnak, kik azt fogják mondani: hol az ur eljövételének ígérete stb. Ezen dolog leszen az egész világ romlásának is előljáró jelensége: esznek, isznak, tobzódnak s minden testi bátorságban élnek az emberek, mikor váratlanul az itélet napja mint az özönviz elborítja őket. Az paráznságra vetemedett buja ifju, azt mondja Salamon, hogy a mikor legbátrabban megyen a bünre, akkor üti által a nyíl az ő szivét, akkor akad mint a goromba madár a törbe.

2-ik jegy, az inkább inkább megátalkodás és megkeményedés még a kegyelemnek lágyító eszközeire is, mint a sár. Pharao mentül inkább tovább tovább keményedik vala meg szivében, annál közelebb hozza magának a veszedelmet. Salamonnál vagyon ennek a törvénye: Boldog ember a ki igen retteg szüntelen; a ki pedig igen megkeményíti szivét, veszedelemben esik. Alább is: a melly ember a gyakortavaló feddésre megkeményíti az ő nyakát, hirtelenséggel megtöretik, úgy hogy meggyógyúlhatatlan leszen.

3-ik jegy, az jó tanácsos s egyéb hasznos embereknek elkevesedése s fogyása. Halld meg e felől az isten szavát Ésaia által: Ime az isten, a seregeknek ura, elveszi Israelbül és Judából a támaszt és istápot ... a hatalmast, hadakozót ... a vén embert ... a becsületest, a tanácsost, tudós mesterembert. Mi követi ezt, megjelenti a 6-ik versben: És ilyen módon a község között egyik a másikat megnyomorítja, a gyermek a vén emberen, és az elvetett alávaló a tiszteletes emberen hatalmasodik, és el kell romlaniok. Nem is lehet ez különben: mert a

hol nincsenek eszes tanácsok, elvész a nép, a megmaradás pedig vagyon a tanácsosnak bölcs értelmében – azt mondja Salamon.

4-ik jegy, a prophetiának megszűnése. Salamonnál vagyon ez a jegy is: Mikoron nincs a mennyei látásnak tudománya, a nép elvész; vagy a zsidó magyarázat szerint, megmezitelenül, tudnia illik, minden veszedelemre, mintegy sisak, fegyverderék s többfélék nélkül maradván az ellenség előtt. Melly kétképen leszen: és mikor az igazmondó s nem kedvező tanítók elfogynak és a kedvkereső hizelkedők veszik környül a gondviselőket s a népet, mint Achab és Jeremiás idett: el is veszének nagy hamar mind Achab s mind a zsidók, ugyan Jeremiás értére. 2. Mikor maradtanak ugyan valami kevés Micheások, Jeremiások, de nincsen kelettek; gyűlölségesek Achab és Juda országa előtt, mert soha nem jövendölnek jót, hanem gonoszt, pártütők, zurzavarindítók, veszekedésnek férfiai e világ előtt a nevek. Kiknek is nincs a veszett nép között egyéb hasznok, hanem csak hogy tudva legyen mindeneknél, hogy propheta volt közöttök, a mint az uristen szól Ezekiel által.

5-ik jegy, a kegyes, istenfélő jó embereknek (kik mint megmegannyi oszlopi az emberi társaságnak és a kikre nézve kedvez isten e világnak,) elszedegettetések, azt mondja maga az isten Esaiasnál, hogy az igaz a következő veszedelem előtt szedetetik el.

Ezek a jegyei is a közönséges romlásnak; immár csak a vagyon hátra, hogy szálljunk magunkba, és valóban vizsgáljuk meg, ha ez mi siralmas nagy romlásunkat, a mellybe ez napokban esénk s esdegélünk tovább tovább, nem mimagunk szerzetjük be magunknak ezekkel az előlszámlált kilencz s több nagy szarvas bűnökkel; és ha azelőtt jelek is nem mutatkoztatnak-e ki bőven a veszedelemnek előtte megromlott szegény nemzetünkben?

Kezdjük el azért renddel a megnevezett nagy vétkeken. O a nagy uristenért, ne vonyogassuk előtte magunkat, ne sajnáljuk, mert most is azon vesztettünk, hogy jóidején meg nem ítültük magunkat; mellyet ha műveltünk volna, e keserves ítéleti istenünknek nem szállott volna reánk s nem nyegne mostan az alatt szegény romlott édes nemzetünk. Legelsőben azért, avagy nem adtuk volt-e a mindenféle bűnre magunkat? Minden rend, kicsinytől fogva nagyig nem bemerült volt-e mind temérdeki, vagy nyilvánással, s mind alattomban való titkos bálványozásokban és egyéb rettenetes gonoszságokban, nagy

kedvvel s gyönyörűséggel és egymás üzésével? Másodszor, még olly bűnökben is, mellyeket kegyes előttünk eleink alkalmas szerént irtogattak és fogyatgattak volt a nép közül, mineműek a sok dorbézolások, hejehuják, bujaságok, fajtalanságok, magahitség és magáruul elfelejtkezés, az bátványozásoknak lábrakapása, korde esküdözés, sok isten-ugysegélje, szitok, átok, lelkeződések, isten nevének rettenetes szabadjában való káromlása, a sok szombattörés, istenhez és az ő igéjéhez s annak hirdetőjéhez, ennekfelette egész az egyházi szolgálathoz és az isteni tiszteletnek mindenféle eszközeihez való nagy idegenkedések, megvetése, gyűlölése, üldözése azoknak; szüléknek nem becsülése, sőt rátamadás azokra és azoknak üldözése s másokkal üldöztetése és több számtalanok. Melly nagy istentelenségek ezelőtt kilencz tiz esztendővel, ha gyökerestül ki nem szakgattathattanak is, de alkalmasint megzaboláztattanak vala, az istenes jó előljáróknak mind fenytékjek s mind jó példaadások által. De melly hirtelen felállittatának viszont mind ezeknek berkei, magassági, oltári és bálványi, s mennyire nevedének az egynehány esztendők alatt. Gondoljuk ezekhez már 3-adszor mennyi jótéteményi s áldási után cselekedtük istenünknek ezeket. Szegény elromlott s ha isten nem könyörül annál is inkább elromlandó Erdély, megnevelted vala hiszem sok szép ifju népedet kebeledben e negyven esztendők alatt, megpihenvén a pogányi fegyvertől és rablástul mind ez ideig! Szőlőd és figefád alatt kedvedre nyugottál nagy békességben és csendességben! Ez-e a fizetség érette? 4-szer: Nem gondoltunk-e ki sok vétkeknek rutságára való eszközöket, utakat, modokat, alkalmatosságokat, s nem hoztuk-e, nem vettük-e be is azokat? még pedig a más gonoszoktul felállattakat is; nem állattunk-e fel mint Achab? Szóljanak az elébb említett vétkeknek s nevezetesen a dobzódásoknak, hejehujáknak, becstelenkedéseknek, fenköpéseknek, nyegédségeknek, az Esau hívásáinak, kegyességtelenségnek különb különféle sok mesterseges eszközei! A huzásnak, nyuzásnak, vonásnak fosztásnak, mások igazságának elfordításának, elnyomásának, a lelki testi megnyomorétásnak, igazság megkötésének, kötve tartásának, minden kegyetlenkedéseknek fortélyos törvénye, súlyos decretum, articulus irások (mellyek ellen jajt kiált isten Esaiás által) s több sok effélek tegyenek biztosságot. Ha az 5. s 6-ik vétkeket forgatjuk, hiszem ha istennek tartó lélek vagyon az előljárókban méltán meghasadhat a szivek, jutván jól eszekbe, hogy nagy részint a vétkeknek üzésében ők voltak az előljárok

és az ő foganatos példájokkal vajha nem parancsolatokkal s büntetésekkel is (mellyet nem tagadhatnak), ők vonták nagyobb részént a lelki fertőbe a kezek alatt levőket, kik is megfordítván a Péter ama szavát: inkább akartak embernek, mintsem istennek engedni: és a hatalmasokkal s többekkel a veszedelemre vivő tágas uton járni, mintsem a világ előtt tekintet nélkül levő kevesekkel a szoros kapun menni az életre. Nyomorgatásink s erőszakink számtalan és rettenetes voltaknak 7-ed-szer csak meggondolása is, kétélű hegyes tör módjára, ha kövек-nem vagyunk, általjárhatja lelkünket; de mindenek felett az 8-ik ég- és földdögletető pártolkodásban való nagy részünk és közünk olly szörnyű, olly szenvedhetetlen, hogy ha isten nem könyörül, csak az egy is elfogyathat és nyakra-főre hányhat az örök veszedelemre bennünket. Nem kell vala, hiszem, az isten és az ő sz. igéje! megcsömörlöttünk vala abba, megutálók, megvetők az isteni buzgósággal felgerjedt s könyökök alá vánkosokat várni nem tudó jó tanítókat s nem türhetség el a józan tudományt, az apostolok jövendölése szerint: hanem csiklándozó fülekkel levén a mi kiváltképen való kívánságunk, humorunk szerint magok-alkalmaztatókon kapdostunk inkább ! Betört sok uttal az igazmondónak fejek; szájok a sok gyalázatoktól s veszedelemtől való félelem miatt bedugódott! Megkötődött a mennyei sz. tudományban való öregbülésnek s annak terjedésének és az élet megjobbításának sok szép hasznos útja. Sőt a kemény törvénycsinálásokkal, végezésekkel. reversalisokkal, tisztbül kihányásokkal, arestumokkal s több sok efféle sovány poenitentziázásokkal ugyan le is kötődött. Bizonyára annyira ment már az állapot (nem nyöghetjük el, vagy nehéz vagy nem, ha a kedvest félre akarjuk tenni, igaz megtéréshez készülvén), hogy ha isten a zabolát szájunkban hirtelen meg nem rántja vala, azon valánk, fejünket azon törjük vala, hogy az ajtókon zörgető Christust ne csak ne bocsátanók be, hanem miképen vethetnők is ki ez édes lelki királyunkat, a mennyire bejött volt is, közülünk s nyakunkról, megvetvén az ő rendelésit s törvényit, mellyeket lelki országának ez földön igazgatására az ő sz. igéjében előnkbe irt, és ekképen magunk kívántunk az ő székibe őhelyette beülni, magunk tetszése szerint járni, birni s birattatni. Mellyhez képest helye kezdett vala lenni a második Zsoltár elejének s vajha az intő részének is hely találatott volna, nem talált volna az ottlevő jövendölés szerint annyi veszedelem bennünket! A mi végezetre a 9-ik vétket illeti, a rút magunk elhívését s felfuvalko-

dását jó szerencsénkkel s állapotinknak ideig kedvünk szerint folyásával isten s ember ellen, úgy hiszem, hogy arról magunk szerént is meggyőződött lelkünk.

És így bőven feltaláljuk, ha teljességgel el nem aludt lelkiismeretünk s kedves birái magunknak lenni nem akarunk, hogy igazságosan és igen méltán esett rajtunk, valamiben vagyunk; az inkább a csoda, hogy magot hagyott isten s úgy nem jártunk mint Sodoma és Gomora.

Megvoltak a jegyei is eléggé romlásunknak. A testi bátorság, az gonoszban inkább inkább megátalkodás, az isten kegyelmének, a meglágyításnak sűrű eszközeire is elhatalmazott vala hiszem rajtunk, s oh vajha mind e napig is torkig nem ülnék ezekben! A jó tanácsos, s haza szolgálatjára hasznos, látott-hallott emberek, gondold el csak az egynehány esztendő alatt, hiszem odalőnek. A jó tanítók s egyéb tudósak részszerént elhalának, részszerént bedugattaték szájok, s a sok becstelenséget nem tűrhethvén, elcsüggedének; kik közül némellyek el is fordultak, semmivel nem gondolnak, akár mint legyen ezután, melly út az atheismusra; némellyek pedig lelkek-ismeretiben gyötrődvén alattomban, mellyből kétségbeesés következhetik; némellyek netalán alattomban a magoktól azelőtt nagy buzgóván állatott igazság ellen sarkat is emeltek, melly legveszedelmesebb is volna. Ha mi kedvre szólók találkoztanak, azoknak kezdett vala a világ állani. Ama kegyes, jó példaadó, istenfélő nagy emberek, csak nem régen, mint elszedegettetének, e mi nagy gonoszunk előtt! S ki vötte akkor eszébe, hogy gondolkodóba esvén, félt, rettegett volna? Ha kik az isten szolgái s egyéb szemesb hivek közül jövendöltek is azokkal a szomorú alkalmatosságokkal e nagy veszedelemről, csak füleinkbe sem tölt, még megcsufoltuk őket! Elhisszük talám már, mikor jól fazakunkban főtt s fülünk megmerült belé.

Hát megszünk immár s mit teszünk, ha ama sok hétszerte való átkokat Lev. 26. megkostolni nem akarjuk, míg mind egy lábíg elveszünk. Jer a nagy istenért! többé már siketségre nem vevén a dolgot mint eddig, akármennyi jajok essenek is rajtunk, szálljunk magunkba, esmerjük meg igazán megszontyolodott és keseredett lélekkel ez nagy bűneinket! Essünk a mi kegyes, és az irgalmasságról busulásában is el nem felejtkező s bocsánatra igen hajlandó, kegyelmes istenünkhöz! Sirjunk őelőtte; kérjünk kegyelmet Christus által, szégyen veszett fejünknek! Térjünk meg teljes szívből gonosz utainkról; hagyjuk el sok gonoszságinkat, és az istennek ke-

gyelme által legyünk azon minden eltökélett jó szándékunkkal, miképen változzunk ujteremtett állatokká!

Elsőben is, a kik ekédig magunkat a bünre adtuk, ne uralkodjék többé e kegyetlen ur nyakunkon, halandó testeinkben tagainkat ennekutána hamisságnak fegyverével annak ne állassuk, hanem mint halálbul megelevenedtek, állassuk már magunkat és a mi tagjainkat igazságnak fegyverivől istennek. Valamelly serények és buzgók voltunk ez ideig testünk gonosz kívánságinak és minden istentelenségnek üzésében: szintén olyan, sőt annál is nagyobb igyekezettel és gyönyörködéssel forrjunk, gyakoroljuk magunkat az igaz kegyes életben és elfelejtván a mellyek hátunk megett vagynak, a czél felé füssünk az istennek Christus Jézusban való mennyei hivatalának jutalmának elvételére.

2. Ha mit a mielőttünk élőink s eleink jól cselekedtenek, oh el ne bontsuk, hanem inkább építsünk az ő jó fundamentumokon, mint Salamon az ő atyjáén, a Dávidén: azon legyünk hogy hasonlót, sőt isten kegyelmességébül nagyobbakat cselekedjünk mint Jósias, egy szóval ösztön gyanánt legyen oldalunkban eleinknek jó magokviselése s minden azoktól ránk maradt javainknál fellyebb becsüljük az ő istenes jó életeknek példáját.

3. A nagy istenért, megóvjuk magunkat ezentul, hogy az isten sűrő jótéteményinek gazdagságát nem hogy bünbe való magunk bizodalmára vennők többé, de inkább a pirítsa meg leginkáb s keményebben arczánkat, tudván: melly rossz és gonosz fizetséget tettünk azokért. A győzze meg lelkünket s a gerjeszszzen reá, hogy hit és a kegyes szent élet által annál inkább öhozzá ragaszkodjunk, mint ama tékozló fiu, hogy észére tére: mert ugyanis arra valók azok, azt mondja az apostol.

4. Ennekutána teljes életünkben ne a gonosznak, hanem minden jó utjának, módjának, eszközeinek, alkalmatosságainak kigondolásában, serényen való felállatásában, és nem a gonosznak, mellyet egyebek találtak, hanem az igaz jónak s kegyességnek bevételében álljon minden mesterkedésünk s abba törjük fejünket, tudván, hogy nem a magunk, hanem az isten dicsőségének keresésére hivatattunk.

5-ször: Az előljárók már ezután nem a gonoszbán, hanem a jóban legyenek előljárók; előttök viselvén szüntelenül, hogy a miként, ha ők eltévelyednek, sokan tévelyednek utánok: ezenképen ha jók és istenfélők lesznek, sok istenfélőket tesznek. Regis ad exemplum totus componitur orbis.

6-szor: Valamiképen az előljárók példájokkal, parancsolatokkal s fenytékjekkel nem a gonoszra, hanem a jóra tartoznak minket utasítani, a szerént mi is akárkinek is ne a gonosz, hanem jó cselekedeteknek példáját vegyük követésbe, senki kedvéért, parancsolatjáért, fenyegetéseért gonoszt ne cselekedjünk, igen előttünk viselvén üdvöztönknek ama nagy mondását: Ne féljete azoktul kik a testet ölhetik meg; hanem féljete attól, a ki mind a testet s mind a lelket elvesztheti a Gyehennában. Ismét ama sz. Jakabét: A ki e világnak barátja akar lenni, istennek ellensége leszen.

7-szer: A kegyetlenkedés, másoknak megnyomorétása, az igaz ügynek akármí szinnel elfordétása s mindenféle igaztalanságok helyett azon legyünk, hogy inkább mindenekkel jóltegyünk.

8-szor: Az isten kegyelmes velünk bánásira, dajkálkodásira, szentséges igéjében s az egyházi fenytékben akár vigasztalások, akár kemény fenyegetések s megfenytések által ne kő, hanem viasz azaz olvadékony, könnyen hajló szivet viseljük, mint Josiás. És istenért s az ő igéjéért annak hirdetőit is böcsüljük: tudván, a ki azokat böcsüli, vagy megveti, istent böcsüli, vagy veti meg.

9-szer: Isten s az ő szent szava ellen soha magunkat felemelni ne merészeljük, jó szerencsénkkal magunkat el ne hidjük, meggondolván mindenkor, hogy emberek vagyunk; aláztatóságban járunk inkább: mert az isten a kevélyeknek ellenek áll, az aláztatosaknak pedig adja az ő kegyelmét.

Ha ezeket szivből megcselekeessük, ihol nagy valóban rajtunk az isten haragja, siralmas igen az állapot, mellyre az igaz itéletü isten igaz érdemünk szerént juttata bennünket! Lement s elenyészett régi ragyogó dicsőségünknek fényes napja; megszűnt szivünknek öröme, vigasságunk gyászra fordult, elesett koronája fejünknek! de azt merem, az én uramnak, a kinek követségében, hiszem, hogy járok, nevében igirni: meg sem fogyatkoztat ő szent felsége benne; mivel maga igéreti tartja, hogy: feltámad még egyszer a setébtül a mi világosságunk, és homályosságunk olyan leszen mint a dél, s támaszt még a nagy kegyelmü uristen ugyan magunk közül, a kik romlás építőinek fognak neveztetni! Legyen, legyen Amen.